

INGLIZ TILIDAGI TALAFFUZI QIYIN BO'LGAN TOVUSHLARNI O'RGANISH USULLARI

Ashurova Nozanin G'ayratovna

Olot tuman ixtisoslashtirilgan maktab-internati 9-sinf o'quvchisi

Murotova Shahnoza Ibragimovna

Olot tuman ixtisoslashtirilgan maktab-internati ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz tilidagi qiyin tovushlarni talaffuz qilishni o'rganish usullarini tahlil qiladi. Ingliz tili o'rganuvchilari uchun ba'zi tovushlar, masalan, "th", "r", "v" va "w", o'zbek tiliga nisbatan murakkab bo'lib, ularni to'g'ri talaffuz qilishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Maqolada talaffuzni yaxshilash uchun tinglash mashqlari, maxsus talaffuz texnikalari, so'zlarni tez-tez takrorlash, video va audio materiallar yordamida taqqoslash, shuningdek, ingliz tilidagi so'zlashuv klublariga qatnashish kabi samarali usullar haqida so'z yuritiladi. Ushbu usullarni muntazam ravishda qo'llash orqali ingliz tilida to'g'ri va aniq talaffuzga erishish mumkinligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Talaffuzi qiyin tovushlar , audio materiallar , fonema , aksentli lug'atlar , artikulyatsiya mashqlari , fonetik mashqlar.

Kirish: Ingliz tili dunyodagi eng ko'p gapiriladigan tillardan biri bo'lib, uning talaffuzi ko'plab o'rganuvchilar uchun murakkab va chalkash bo'lishi mumkin. Ingliz tilida ba'zi tovushlar o'zbek tiliga nisbatan o'zgacha va tanish bo'lmagan bo'lishi sababli, ularni to'g'ri talaffuz qilish o'quvchilarda qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Masalan, "th", "r", "v" va "w" kabi tovushlar, o'zbek tilida mavjud bo'lmagan tovushlar sifatida, o'rganuvchiga noaniq yoki xato talaffuz qilish xavfini tug'diradi. Shunday ekan, ingliz tilidagi qiyin tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishni o'rganish maxsus yondashuvlarni va muntazam amaliyotlarni talab etadi. Ushbu maqola ingliz tilidagi qiyin tovushlarni talaffuz qilishni o'rganishning samarali usullarini tahlil qilishni

maqsad qilgan bo'lib, talaffuzni yaxshilashda yordam beruvchi turli metodlarni ko'rib chiqadi.

Asosiy qism. Ingliz tilidagi qiyin tovushlarni o'rganish, ko'pincha, tovushning noto'g'ri talaffuzi yoki umuman talaffuz qilib bo'lmashligi bilan bog'liq. Odatda, ingliz tilida K, S, Ch kabi tovushlar muammoli hisoblanadi. Ayniqsa, tovushlarning birikmasi, masalan, "θ(th)" (think, this), "r" (river, red) va "l" (lady, little) kabi tovushlar noqulaylik tug'dirishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'zbek tilida gaplashuvchilar uchun "th" tovushi juda qiyin, bu tovush tilning o'rtasi tishlar orasiga qo'yilishi kerak bo'lgan holda chiqariladi. Bunday qiyinchiliklar odatda o'zbek tili va ingliz tili fonetik tizimi o'rtasidagi farqlardan kelib chiqadi. Fonetik mashqlar va doimiy talffuz amaliyotlari orqali ushbu tovushlarni yaxahiroq o'zlashtirish mumkin.

Fonemalar tilshunoslikda tilning eng kichik ma'no farqlovchi bo'linmalari bo'lib, ular so'zlarning mazmunini o'zgartira oluvchi tovushlar sifatida qaraladi. Fonemalar turli tildagi tovushlar tizimini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, har bir til uchun o'ziga xos o'zgartirishlarni namoyon qiladi. Fonemalarni o'rganishda ular fonologik tahlil orqali aniqlanadi. Bunda ularning ma'no garqlovchi xususiyatlari tadqiq qilinadi. Har bir tilga xos fonemalar va ularning pozitsion, alofonik o'zgarishlari o'rganiladi. O'zbek tilida fonemalar unli va undosh tovushlarga ajratiladi, ularni tahlil qilishda fonetik xususiyatlar va fonologik munosabatlarga e'tibor beriladi. 123 ta fonema mavjud bo'lib, ularning ayrimlari tizim ichidagi bog'lanishlar orqali aniqlanadi. Bu esa, til maydonining murakkabligini tushunishga yozdam beradi. Tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish uchun bir nechta muhim texnikalar mavjud. Avvalo, harflarning fonetik tovushlarini tushunish zarur. Misol uchun, o'zbek tilida 29 ta harf va ularning fonetik o'xshashlari bor. Mashqlar qilib, kundalik ravishda 15-20 daqiqa talaffuzni yaxshilashga vaqt ajrating. Oyna oldida so'zlarni talaffuz qilish yuz mushaklarini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, Ingliz tilidagi talaffuzi qiyin bo'lgan tovushlarni o'rganish uchun bir nechta samarali usullarni qo'llash mumkin:

1. Tovushni ajratib olish va eshitish: Ingliz tilidagi ba'zi tovushlar (masalan, /θ/, /ð/, /r/, /æ/) o'zbek tilida mavjud emas. Bu tovushlarni o'rganish uchun ularni diqqat bilan tinglash va talaffuz qilishda to'g'ri ijro etishga e'tibor qaratish kerak. Internetda yoki mobil ilovalarda talaffuzni tinglab, takrorlash samarali bo'lishi mumkin.

2. Talaffuzni yozma shaklda o'rganish: Ko'pincha, tovushlar to'g'ri talaffuz qilishda qiyinchilik tug'diradi. O'quvchi, tovushni yozma shaklda kiritib, misollarni ko'rish va tinglash orqali yaxshiroq o'zlashtirishi mumkin. Masalan, "th" tovushi uchun "think" yoki "this" kabi so'zlarni o'rganish.

3. Tongda ko'p mashq qilish: Yangi tovushlarni o'rganish uchun tilni tez-tez ishlatish muhim. Yuzlab so'zlarni talaffuz qilib, yangi tovushlarni o'rganish orqali so'zlashuvda ishonch hosil qilish mumkin.

4. Audio va video manbalaridan foydalanish : Ingliz tilidagi talaffuzni yaxshilash uchun video va audio manbalarini tomosha qilish juda foydali. YouTube'dagi talaffuz darslarini ko'rish yoki ingliz tilidagi audio kitoblarni tinglash ham yordam beradi.

5. Talaffuzni kuzatib borish va qayta ishlash: O'z talaffuzingizni yozib oling va o'zingizni tinglab ko'ring. Agar xato qilsangiz, uni tuzatish uchun qayta tinglab, takrorlashni davom ettiring. Bu o'ziga xos ovozlarni qanday ishlab chiqarishni tushunishga yordam beradi.

6. Professional yordam: Agar talaffuzning ayrim jihatlari juda qiyin bo'lsa, til o'rgatuvchi yoki logopeddan yordam so'rash mumkin. Mutaxassislar o'ziga xos mashqlar va maslahatlar bilan yordam bera olishadi.

7. Tovushlarni tahlil qilish: Tovushlarning qanday chiqishini yaxshiroq tushunish uchun, og'izning va tilning qanday harakat qilayotganini o'rganing. Masalan, /θ/ tovushi tilni tishlar orasiga qo'yish orqali chiqariladi.

8. Yuz mushaklarini tovushlarga moslashtirish: Ko'pchilik 2 - til sifatida ingliz tilini o'rganish jarayonida tovushlar bilan bog'liq muommaga uchrashing asosiy sabablaridan biri - bizning yuz mushaklarimiz o'z tilimizning talaffuziga moslashganligidir. Shu sababli, ko'p mashq qilish yordamida og'iz

mushakklarimizni ingliz tili tovushlariga moslashtirishimiz mumkin bo'ladi. Talaffuzni o'rganishda sabr-toqat va muntazam mashq qilish muhim. Tajriba va vaqt o'tishi bilan talaffuz yaxshilanadi.

Artikulyatsiya mashqlari orqali til, lab va jag' harakatlari ustida ishlash muhimdir. Bundan tashqari, professional nutq murabbiyi yordamida individual zaifliklarni aniqlash va tuzatish mumkin. To'g'ri talaffuz nafaqat shaxsiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'z-o'ziga ishonchni ham oshiradi. Audiokitoblar yoki podkastlar tinglash orqali to'g'ri talaffuzga oid misollarni o'rganish mumkin. Aksentli lug'atlar, ya'ni urg'u bilan talaffuz qilinadigan so'zlar o'zbek tilida muhim o'rinni egallaydi. O'zbek tili turkiy tillar oilasiga mansub bo'lib, unda urg'u so'zning oxiriga yaqin joylashadi. Bu lug'atlar talaffuz qilishda aniqlik va ravonlikni ta'minlaydi. Masalan, "tol" so'zining urg'usi oxirgi unli tovushga uriladi va to'g'ri talaffuz qilinadi, Aksentli lug'atlar o'quvchilar uchun o'rganish jarayonida qulaylik yaratadi va bu orqali ular so'zlarni to'g'ri ayta olishadi. Bu lug'atlar nafaqat talaffuzni yaxshilaydi, balki, so'z boyligini kengaytirishga ham yordam beradi. O'zbek tilidagi ko'plab o'quv qo'llanmalar va darsliklarda aksentli lug'atlar keng qo'llaniladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ingliz tilidagi talaffuzi qiyin tovushlarni o'rganish ko'p vaqt va mehnat talab qiladigan jarayon bo'lsa-da, to'g'ri yondashuvlar bilan muvaffaqiyatga erishish mumkin. Tovushlarni to'g'ri eshitish, ularni ajratib olish va muntazam ravishda mashq qilish talaffuzni yaxshilashda asosiy omillar hisoblanadi. Shuningdek, audio va video materiallar, til o'rgatish ilovalari hamda professional yordam orqali talaffuzni o'rganish yanada samarali bo'ladi. Eng muhimi, sabr-toqat va tizimli mehnat orqali ingliz tilidagi qiyin tovushlarni muvaffaqiyatli o'zlashtirish mumkin. Bu esa nafaqat tilni to'g'ri talaffuz qilish, balki ingliz tilida ishonchli va ravon muloqot qilish imkonini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Roach, P. (2009). English Phonetics and Phonology: A Practical Course. Cambridge University Press.
2. Jones, D. (2011). English Pronouncing Dictionary (18th ed.). Cambridge University Press.
3. Kelly, G. (2000). How to Teach Pronunciation. Pearson Education.
4. Underhill, A. (2005). Sound Foundations: Learning and Teaching Pronunciation. Macmillan.
5. Berne, J. E. (2004). Listening comprehension strategies: A review of the literature. Foreign Language Annals, 37(4), 521-531.
6. Akram o'g'li, U. U. (2024). Literary Significance of Number Archetypes. Buletin Antropologi Indonesia, 1(2), 7-7.
7. Akram o'g'li, U. U. (2024). THE IMPORTANCE OF ARCHETYPE STUDIES IN LITERATURE. XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYALAR, 1(1), 282-286.
8. Akram o'g'li, U. U. NEGATIVE REPRESENTATION OF WHITE COLOR ARCHETYPE IN "HARRY POTTER AND THE GOBLET OF FIRE".
9. Akram o'g'li, U. U. SIGNIFICANT FEATURES OF COLOUR ARCHETYPES IN ENGLISH LITERATURE.
10. Akram o'g'li, U. U., & Sohob o'g'li, X. N. (2023). Literary analysis of the distinctive features of archetypes and metaphors. Journal of innovations in scientific and educational research, 6(3), 10-16.
11. Akram o'g'li, U. U., & Raximovna, S. Z. (2022). THE SYMBOL OF MIRROR IN ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE AND ITS FANTASTIC FEATURES. Евразийский журнал академических исследований, 2(2), 70-74.
12. Akram o'g'li, U. U., Sohob o'g'li, X. N., & O'ktamovna, Y. H. (2022). THE IMPORTANCE OF RIDDLES, PROVERBS AND TONGUE TWISTERS

IN UZBEK CHILDREN'S LITERATURE. Евразийский журнал академических исследований, 2(2), 75-77.

13. Rakhimovna, S. Z., & Akram o'g'li, U. U. UDC: 82.091 THE DEVELOPMENT OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE AND ITS REPRESENTATIVES. SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY, 29.

14. Sohlab o'g'li, X. N., & Akram o'g'li, U. U. (2022). HISTORY OF UZBEK FOLKLORE GAMES AND THEIR PLACE IN CHILDREN'S LIVES. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 2(2), 403-408.

15. Umarov, U. (2023). ANALYSIS OF GOTHIC GENRE ELEMENTS IN THE WORKS OF ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

16. Umarov, U. (2023). Characteristic features of hero archetype in the example of Harry Potter. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

17. Umarov, U. (2023). PLANTS SYMBOLIZING HUMAN CHARACTER AND APPEARANCE IN THE XX TH CENTURY UZBEK POETRY. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

18. Umarov, U. (2023). REALISM ELEMENTS IN THE NOVEL " A FAREWELL TO ARMS" BY ERNEST HEMINGWAY. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

19. Umarov, U. (2023). THE DEVELOPMENT OF UZBEK CHILDREN'S LITERATURE AS A SPECIAL LITERATURE AND ITS FEATURES. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

20. Umarov, U. (2023). The significant role of archetypes in children's education. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

